

fandere studuit; sensim frequentior esse cepit cum A eodem Codice Dionysiana interpretatio, ut notavit Sirmondus, cujus testimonio 1051 has observationes concludere libet. *Certum est illos (Gallos) Priscam illam (leidorianam) libentius semper usurpasse, eoque usum ad eadem usque Caroli Magni tempora frequentasse; idque declarat inter cetera capitulare Aquisgranense Caroli ejusdem, quod totum Græcis antiquæ versionis auctoritatibus refertum est, præterquam in canonibus apostolicis, qui necessario ex Dionysiana citantur, quia alia tunc illorum versio nulla erat. Post hæc ero sensim ab ea deflexere, codicumque canonum Dionysiana collectionis per Adrianum papam Carolo regi commendatum amplius sunt.*

SANCTI LEONIS MAGNI

SERMONES INEDITI,

Extracti ex bibliothecis Florentinis, edente A. B. Caillau presbytero societatis Misericordiarum, una cum doctore Saint-Yves, ejusdem societatis.

ADMONITIO.

Ex his sermonibus qui omnes in codicibus nomen sancti Leonis papæ præferunt, alii sunt qui recte illi tribui posse videntur, alii qui ab ejus dicendi ratione evidenter recedunt. Ne autem, ut in nostra sancti Augustini editione factum est, nobis exprobetur audacia quædam, qua nos omnibus sententiam nostram imponere voluisse nonnulli suspicari sunt, orationes istas, prout jacent in manuscriptis, lectorum oculis subjicimus, eorum sagacia hoc operis relinquentes, ut quæ vera sunt, ab illis quæ spuria, proprio secernat judicio.

SERMO PRIMUS.

In tempore jejunii (1).

I. Dilectissimi nobis, fides vestra nos admonet religionis promovere documenta. Hortamur namque ad (2) jejunium, quod est recte viventibus devotionis augmentum, murus fidei, expugnatio pravitatis. Suedemus etiam non solum a cibis esse, sed ab omnibus vitibus semper abstinendum. Nolite esse in comessationibus prodigi vel in ebrietatibus arrogantes; quoniam scriptum est in Salomone: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam* (Sap. 17, 15). Nec non et Apostolus ait: *Carnis curam ne feceritis in desideriis vestris* (Rom. XIII, 14). Abstinetote vos ergo his diebus a secularibus curis desideriisque carnalibus. Castigetur corpus, ut anima satietur. Roboratur enim spiritus, attenuata parcimonie carne. Nam delectationum in victu vita præsens alitur, non futura, quoniam abundantiam rerum luxuria comitatur. Auferite a vobis invidias, simultates, maliloquia, contentiones, et universa remina peccatorum dissolvite. Violentiarum laqueos actionum, et noxia calumniarum argumenta cassate (sic). Præbete egenibus ac domesticis fidei mansionem. Chirographa iniqua dirumpite, ut non solum corpore, sed etiam spiritu, placita Deo jejunia celebretis.

II. Oportet quoque eleemosynarum semine, fructus nos proprii sperare jejunii. Scriptum est enim: *Sicut aqua exstinguit ignem, sic eleemosyna exstinguit peccatum* (Ecclesi. III, 33). Agendum est etiam, ut non avaritiæ studio, sed misericordiæ cura videamur ab opulentis apparatus abstinere. Demus temporalia

B pauperibus, ut perpetua nobis orationibus eorum munera præbeantur. Nam exigui panis aerisque commercio peccatorum nobis confertur impenitas. Sciendum est etiam quia sicut debiles multos, ita pauperes Dominus fecit, quatenus sit Dominum rogandi necessitas, ut qui nihil horum passus es, timeas ne forte patiaris. Pasce igitur qui sanus es, debilem, tanquam vicariæ calamitatis exemplum. Pasce igitur pauperem dives, cujus forsitan portionem a Domino Deo nostro ut eum præceres accepisti. Pasce jejunium (3), ne pars ejus tibi sublata detur alio largienti. Pasce fame morientem; quisquis enim servare pascendo hominem poterat, si non paveris, occidisti.

III. Anticipentur etiam tecentum desideria mendicorum, quoniam legimus: *Beatus qui intelligit super egenum et pauperem, in die mala liberabit eum Dominus* (Psal. XL, 2). Demus itaque alimoniam egentibus, antequam petant, ne præ nimia necessitate clamando, cunctantes nos exigere videantur. Præbeamus eis colatorum nobis coelestium munerum vel aliquam portionem, ne penales ob segnitatem feneratori nostro reddamus usuras. Cogitemus illum divitem, qui propter micam panis, guttam aquæ petiit, nec accepit. Recolamus viduam illam quæ in gazophylacio duo æra mittendo, totum quem habuit Deo obtulit victum. Et nos fratribus, vel quod nobis superat, demus. Nec sane tristes et hypocritæ divina debemus exercere mandata, sed agamus gratias Deo, nostram largitatis auctori, ut orantes assidue præbeamus egentibus substantiam vitæ temporaliæ, ut vitam consequamur

(1) Hic sermo prodit ex quinque eodd. Florentin. nempe: Bibl. Laurent. Plut. 14, col. 1, pag. 136; ibid. Plut. 33, cod. 4, p. 61; Plut. 23, dext. cod. 10, p. 45; Bibl. ædil. cod. 140, p. 161, et ibid. cod. 143,

p. 167 b. Nomen habet ubique sancti Leonis.

(2) In cod. deest *ea*.

(3) Cod., *jejunium*.

æternam, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui A
vixit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO II.

De passione Domini (1).

I. Post illam humanæ prævaricationis primam et universalem ruinam ex quo per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, et per peccatum mors (Rom. v, 12), nemo jam diaboli dominationem, nemo vincula diæ captivitatis evaderet, nec cuiquam aut reconciliatio ad veniam, aut reditus pateret ad vitam, nisi coæternus, et coequalis per omnia Deo Patri Filius Deus, etiam hominis esse filius dignaretur (2), et pro omnium hominum (3) redemptione et salute carnaliter in cruce suspenderetur. Totius enim humani generis hæc fuit causa redemptionis et salutis, quod ipse Deus in homine vero passus, vereque mortuus est, vereque surrexit a mortuis, et vere hominibus credentibus sibi, et in voluntate ejus morientibus regni cælestis januas aperiret, atque nos ab æterna morte et punitione redimeret. Multas enim atque diversas pro nobis sustulit injurias, non suis exigentibus culpis, qui nullum unquam peccatum fecit, sed nostra tantam necessitate; quia tam duris fuimus vinculis catenati, et in tam profundum mortis barathrum devoluti, ut (4) nisi per ejus clementiam immensam, per ejusque humanam passionem et mortem, non possemus absolvi (5). Nisi ipse pretioso sanguine redimeret, nisi ipse morte sua æterna a nobis auferret supplicia (6), nisi ipso diaboli vires frangeret, atque ad cælestia secum regna perduceret, et nobis omnibus iter suave ac leve volentibus in sua voluntate permanere ad (7) cælestia regna donaret.

II. Quapropter, fratres charissimi, quid nobis pro tantis beneficiis Dei agendum est, nisi ut moriamur mundo, et concupiscentiis ejus, mortificantes in nobis carnalia desideria in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in tolerantia adversitatis, in perseverantia totius bonitatis, in orationibus nosmetipsos Deo jugiter commendemus. Penitendo, deflendo, atque confitendo peccata nostra elemosynisque nos ab æternis suppliciis redimentes, ut ita divina ope suffulti, illi ubi nos sua morte reduxit misericors Dominus Deus noster, in æterna mereamur beatitudine permanere, præstante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

(1) Hic sermo, quem eduximus ex cod. 1, Plut. 14 Bibl. Laurent. nonnullas habet sententias quæ leguntur in sermone 1 edit. Quæsel., sed in aliis omnino differt: unum tantummodo habentibus codicem plura emendanda occurrerunt, quæ, prout potuimus sanare sumus conati; utrum bene, videat lector.

(2) Totum hoc principium reperitur in editis, paucis tantummodo immutatis.

(3) Cod., pro omni humana redemptione penderetur.

(4) Deest ut in cod.

(5) Eadem fere sententia legitur ubi supra.

(6) In cod. deest vox supplicia.

(7) Item in cod. non legitur ad.

(8) Hic sermo reperitur in duobus codd. Florent. nempe Bibl. Laur. cod. 4, p. 113, et Bibl. adif. cod.

SERMO III.

De Pascha (8).

I. Scripturam quidem Hebraicam exitus (9), et verba mysterii, dilectissimi fratres, audistis; quomodo Agnus immolatus est, quomodo plebs salvata est; et quomodo Pharaon per mysterium verberatus est. Intelligite, dilectissimi, quomodemodum sit novum ac vetus, temporale et æternum, corruptibile et incorruptum, mortale et immortale Pascha mysterium. Vetus quidem secundum legem, novum autem secundum Verbum (10); temporale per exemplar, æternum per gloriam (11); corruptibile propter victimam peccatis, incorruptibile propter Domini vitam; mortale propter sepulturam, immortale propter resurrectionem; vetus quidem lex, novum autem est verbum. Temporale (12) exemplar, sed sempiterna (13) est gratia; corruptibiles oves (14), incorruptibilis Dominus. Nam (15) comminatus ut agnus, sed resuscitatus ut Deus. Etenim ut ovis ad victimam ductus est, sed non erat ovis; *Et sicut agnus sine voce (Isai. LIII, 7), sed non erat agnus. Illa enim in figura fiebant, hæc verius reperiuntur. Pro agno enim Dominus factus est, et pro pecude homo, homo autem Christus, in quo capiunt omnia. Esaias autem ait: Sicut ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondentese, sine voce, sic non aperuit os suum. In humilitate iudicium ejus sublatum est. Generationem autem ejus quis enarrabit (Ibid. 7, 8)?* Multa quidem et alia plurima a prophetis prædicta sunt, in Pascha (16), mysterium Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

II. Ipse enim adductus ut agnus, et occisus ut ovis, veluti ab Ægypto, nos a mundi cultu (17) redemit, et salvavit nos de manu diaboli, quasi de manu Pharaonis; et consignavit animas nostras proprio spirito, et membra corporis nostri suo sanguine pretioso. Ille est qui confusione mortem induit, et diabolium in planetum (18) constituit. Ille est qui iniquitatem percussit et injustitiam, sicut Moyses Ægyptum sterilitate (19) damnavit. Ille est qui nos eripuit de servitute ad libertatem, de tenebris ad lucem, de morte ad vitam, a tyrannide ad regnum perpetuum. Ille est qui in multis multa sustinuit; hic est qui in Abel occisus est, et in Isaac pedibus colligatus est, et in Jacob peregrinatus est, et in Joseph vendatus est, et in Moyse (20) obvolutus est, et in anne a matre expositus, et in agno jugulatus, et in David persecutus, et

436, p. 98; in utroque nomen præfertur: et c. Leonii.

(9) Cod. 136, *Scriptura quidem hebraica pascha exitus est, et per verba mysterii.*

(10) Hæc verba leguntur in cod. 136, deunt autem in cod. 4.

(11) Cod. 4 *gloriam*; cod. 136 *gratiam*.

(12) Cod. male, *per*.

(13) Cod. 4, *sempiternum*.

(14) Id., *corruptibilis ovis*.

(15) Id., *passive n. n.*

(16) Cod. 136, *Pascha*; cod. autem 4, *Pascha*.

(17) Cod., *cultum*.

(18) Cod., *planetum*.

(19) Cod. 136, *in sterilitatem*.

(20) Cod. male, *Moyse*.

sa conacendit. Hic est agnus sine voce; hic est qui de grege assumptus est ad victimam, qui vespere immolatus est, qui nocte sepultus est. Hic est Jesus Christus Dominus noster qui resurrexit a mortuis, et de inferiore sepulcro hominem resuscitavit ad vitam. Hic itaque in medio Jerusalem interemptus est. A quibus? Ab I-rael. Quam ob causam? Quia c'audos eorum curavit, et leprosos mandavit, et cæcos illuminavit, et mortuos suscitavit.

III. Quid fecisti (1), Israel, tam novam injustitiam? Ignobilitasti eum qui te nobilem fecerat; ignominia-sti eum qui te glorificaverat; relicuisti eum qui te prædicaverat; occidisti eum qui te vivificaverat (2). Nonne scriptum est: *Non effundas sanguinem innocentem*, B hoc fecisti (3), quia *pasi eum oportuit* (Act. xvii, 3). Erras, o Israel, cum taliter sapis. Pati eum oportuit, sed non per te; oportuerat eum contumeliis afflicti, sed non per te; oportuerat eum in cruce (1) suspendi patibulo, sed minime per tuam dexteram fieri debuit. Hæc, o Israel, voce ad Dominum clamare debueras: O Domine, si voluntas tua ita decrevit ut tuus Filius patiatur; sed minime per me patiatur. Plaus ab alienigenis (5) dijudicatur; ab incircumcisis, a quolibet tyranno clavis configatur. Absit ut per me hoc piaculum perpetretur. Hæc, o Israel, voce, proclamare minime voluisti, nec inferre in Dominum tuum manus proprias pepercisti. Non es (6) veritus opera ejus; nullam tibi incussit verecundiam (7) cum C manus arida proprio corpori restituta esset incolumis. Neque cum obturati oculi patefacti fuissent, nec cum dissoluta membra per ejus consolidata sunt vocem. Sed neque recens illud erubulasti miraculum, quod jam quadriduanus (8) mortuus ad vocis ejus imperium de sepulcro surrexit.

IV. O Israel, tanta mirabilia Christi vidisti, et semper in infidelitate permansisti. Te (9) quidem, universa hæc prætervolans, ad necem Domini (10) præparasti. Parasti ei acutissimos clavos, testes mendaces, fel quoque et gladium, ut homicidæ latroni. Intulisti etiam verbera ejus corpusculo, et in capite ejus cornam spineam posuisti, et manus ejus illas bonas, quæ te de humo plasmaverant, vinculis colligasti; et bonum illud os ejus, per quod tu cibus es vitæ, e D

- (1) Sic cod. 136; cod. 4 addit sibi.
- (2) Ita cod. 136; hoc ultimum sententiæ membrum in cod. 4 desideratur.
- (3) Cod. 136, fecit.
- (4) Cod. 4 male, cruci; cod. 136 in cruce; forte legendum cruris.
- (5) Cod. 136, ab alienis.
- (6) Ita col. 136; cod. 4 male, est.
- (7) Cod. 4, incuras verecundia.
- (8) Cod. 4, triduanus.
- (9) Codd., tu, minus bene.
- (10) Deest vox Domini in cod. 136.
- (11) Derat e in cod. 4.
- (12) Cod. 4, confusus.
- (13) Cod. 136, judicabatur.
- (14) Id., condiebatur.

lucum Dominum peremisti. Et tu quid in opulis fructibus, ille autem famis patiebatur esuriam; tu habebas vinum et panes edebas, ille autem fel et acetum; tu eras splendidus corpore, et ille confectus (12) moribus; tu exsultabas, et ille tribulabatur; tu pal-lebas, et ille dijudicabatur (13); tu choros ducebas, et ille in tumultu condebatur (14); tu quidem in mollitie strati jacebas, ille autem in sepulcro et locule. O Israel impiissime, quib hæc novam injustitiam perpetrasti? Novis (15) tuum Dominum subjiciens passio-nibus peremisti, dominatorem (16) tuum, factorem tuum qui te honoravit, qui tibi Israel nomen imposuit. Tu autem Israel nequaquam inventus es, neque vidisti (17) Dominum, nec Deum intelligere voluisti.

V. Nesciebas, o Israel, quoniam hic est primogeni-tus Dei, qui ante luciferum genitus est? Hic est, qui te in Ægyptum perduxit, atque tibi te consecravit: ali-mentum exhibuit. Illic est, qui ad te transmissus est, qui patientes tuos curavit, qui mortuos suscitavit. Hic est, in quem inique gessisti, quem trucidasti. Hic est, quem vendidisti. Idcirco, o Israel, quia (18) super Dominum non contremuisti, impugnatus ab hostibus contremuisti. Super Dominum non formidasti, super Dominum non julasti (19), super mortuos filios ejulasti. Quia (20) dereliquisti Dominum, nec invenieris ab eo; allisisti Dominum, et tu quoque ad terram allideris (21). Et tu quidem jaces in terra, ille autem surgens a mortuis transvectus est ad altitudinem cæli (22).

VI. Nunc ergo venite, universæ familiæ hominum, qui estis commixtæ (23) delictis, et remissionem acci-pite peccatorum. Dicit enim vobis Dominus (24): Ego enim sum vestra remissio, ego pascha salutis, ego agnus, qui pro vobis sum jugulatus (25); ego vestra redemptio, ego via, ego vestra sum salus, ego ve-stra resurrectio. Ego vester sum rex, ego vos resusci-tabo per dexteram meam. Illic est Dominus noster, qui fecit cælum et terram; qui in ligno suspensus est, qui in terra sepultus, qui resurrexit a mortuis, ascendit ad celsa cælorum, et vivit et regnat cum Patre et cum Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO IV.

De Paschu II (26).

I. Licet omnes solemnitates, dilectissimi, quam in

- (15) Cod. 4, perpetrasti nobis? tuam.
- (16) Id., male, donatorem.
- (17) Id., male, novisti.
- (18) Cod. 136, quoniam.
- (19) Codd., jejunasti, ut videtur, male.
- (20) Cod. 136, qui.
- (21) Cod. 4, elidaris.
- (22) Cod. 136, celsitudinem capti.
- (23) Cod. 4, cum istis.
- (24) Hæc verba desunt in cod. 4.
- (25) Iterum hæc in cod. 4 desiderantur.
- (26) Hic sermo partim legitur in duobus codd. Cass., nempe cod. 11, fol. 222, et cod. 123, fol. 139 b, cum nomine sancti Augustini. Unde illum tanquam S. Augustini fetum in nostris ejusdem doctoris supple-mentis in lucem edidimus. Sed cum nonni e sancu

Ecclesiis pro Dei honore (1) celebrantur, sanctae sint atque venerabiles, tamen hodierna Dominicae resurrectionis dies peculiarem festivitatem habet. Ideo utique, quia omnes alii dies viventium in se tantum continent gaudium, haec etiam laetitiam defunctorum. Communis ergo est, infernis simul ac supernis ista festivitas, quia resurgens Dominus a mortuis, et illic festivitatem dedit, ubi mortem vixit, et istic, ubi victor a morte remeavit. Et ideo bene Psalmista loquitur de hac peculiariter die dicens: *Hæc dies quam fecit Dominus; exultemus et lætemur in ea* (Psal. cxv. 1, 24). Annuntians enim Dominicam resurrectionem non supernis tantum, sed infernis, diem salutiferam exultationis indixit; quia descendente in tenebrosam inferorum caliginem (2) Domino etiam illic tunc absque dubio dies splendidissimus fuit, ubi salvator illuxit. Unde pulchre evangelista q. lect. *Et illud, inquit, in tenebris lucet, et tenebras eam non comprehenderunt* (Joan. 1, 5); quia licet, et in tenebris Dominus ascenderit, tenebrae tamen obscuræ non sensit. Tenuit in illo noctis horrore (3) inviolabilem majestatis suæ splendorem lux sempiternæ naturæ, ac sic non lux a nocte, sed nox a luce superata est.

II. Lætetur ergo, dilectissimi, et exultemus in Domino. Hodie enim nobis data est a Domino uxor salutis, secundum illum quod idem Psalmista in consequentibus ait: *Deus Dominus, et illuxit nobis* (Psal. cxvii, 26). Et quid adhuc addidit: *Constitu te, inquit, diem solemnem in confrequentationibus usque ad cornu altaris* (Ibid.). Completum etiam hoc hodie in Ecclesia Dei video, nam cum usque ad cornu altaris omnia religionis conventibus plena sint, ista Scripturam sacræ Ecclesiæ plenitudo complevit. Dies ergo hic, dilectissimi, dies est resurrectionis et vitæ. Facit enim per Quadragesimam gratiore delectabilior gratulatio, quia ad tristitiam rerum juncti sunt dies remissionum, ut patientiam utque statim remuneratio consequatur, secundum illud: *Qui seminant in lacrymis, in gaudiis metent* (Psal. cxv. 5). Quicumque ergo seminasti in lacrymis, capita præmia exultationis. Sciat se unusquisque quo majora seminavit semina fleuum, majores (4) fructus capere gaudiorum. Species ergo futurarum beatitudinum (5) jam in presentibus continetur. Sicut enim nunc est relaxatio post strictionem (6), sic et in futuro erit requies post laborem.

Leonis reperitur in tribus Florentinis codd., nempe bibl. Laur. Plut. 17, cod. 57, p. 6; ibid. Plut. 23 d xir., cod. 10, p. 70; et Bibl. ædil. cod. 143, p. 205 b. Hic totus habetur, qui partim tantum apud Montem Cassinum. Stylus S. Leonem magis sonat quam S. Augustinum, et hæc interpellatio *dilectissimi* frequentius ab eo usurpatur. Unde hunc sermonem melius sancto Leoni accommodatum, et ampliorem hic representare operæ pretium duximus.

(1) Cod., per Dei honore.

(2) Cod., in tenebrosa... caliginem.

(3) Cod. male, horr. r. m.

(4) Cod. male, maj. re.

(5) Idem, item, b. aitudinem.

III. Unde obsecro, dilectissimi, cum universa Ecclesia (7), præcipue vos qui in novam salutem regenerati (8) candida indumenta sumpsistis, ut munus quod accepistis, purum immaculatumque teneatis, ut nitorem vestri habitus etiam in conversatione servetis, et tam candida sint corda vestra quam vestimenta vestra. Audistis evangelistam dicentem hodie quod quicumque in Deum credunt, ii filii Dei sunt. *Dedit enim eis, inquit, potestatem filios Dei fieri, his qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis neque ex voluntate (9) viri, sed ex Deo nati sunt* (Joan. 1, 12). Ergo, et vos non estis nunc ex carnis conceptu editi, sed ex Deo Patre generati. Superest ut conservetis per sanctæ vitæ conversationem sanctæ originis dignitatem, et vere juxta id quod Apostolus ait: *Sicut modo genti infantes rationabile (10) sine dolo lac concupiscite, ut non eo crescatis in salutem* (1 Petr. ii, 2). *Et pax Dei quæ exsuperat omnem sensum custodiat corda vestra, et corpora vestra* (Philipp. iv, 7) per Dominum nostrum Jesum Christum, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO V.

In natali sancti Pauli (11).

(Dictus apud ejus Ecclesiam.)

I. Gemina hodiernæ festivitatis nobis, fratres charissimi, renovantur gaudia, dum annua Victoris mundi percollimus natalitia. Unde exultantes in Deo et immensas ejus ineffabili majestati referentes laudes, iugenti lætitia gratulamur, et nimirum affluentissima jucunditate lætari oportet, quia quoties sanctorum memoria celebratur, nimio fidelium mentes gaudio replentur, et spiritualibus admodum profectibus illustrantur, in id quod eorum præsentia adesse non ambigitur. Convenientibus ergo nolis, charissimi, huic sacratissimæ aulæ eandem in medio nostrum egregium prædicatorem assistere (12) et spirituali atque invisibili quodammodo pariter nobiscum in hac ejus celeberrima solemnitate credimus gratulari. Et ideo nulla debet, dilectissimi, quemquam Christianorum ad occurrendum huic venerandæ ecclesiæ, ubi sanctam ejus quiescit corpus, desidia irretire torporis, præcipue autem cuncti Romanæ orbi et finitimis commorantes regionibus; quam totam (13) accelerare præ omnibus congruit, nam (14) si universi de extremis mundi partibus, neque austeritatem acerrimi itineris, neque prolixitatis terræ spatia metuentes, eo quo (15) valent tempore, apostolorum

(6) Codd. Cass., *distinctionem*.

(7) Idem, *cum universam Ecclesiam*.

(8) Idem, *regeneratio*.

(9) Cod. Cass., *voluptate*. In cod. Florent. desunt hæc verba, *neque ex voluntate carnis*.

(10) Cod. Florent. et codd. Cass., *rationabiles*.

(11) Hic sermo educitur ex. Bibl. Laurent. Plut. 23 dext., cod. 10, pag. 85 b, ubi nomen sancti Leonis præfixum habet. Unum habemus codicem, et deest finis.

(12) Cod., *assisti*,

(13) Col., *totius accelerari*.

(14) Id., male, *quam*.

(15) Cod., *eoque*.

devote se presentari inhiant liminibus (1), quid Ro- A
mani cives excusationis proferre in eo quod (2) præ-
sentialiter assistentes dissimulant saltem in eorum
occurrere festivitatem, dum eorundem apostolorum
precibus defensionis tueri noscuntur ope.

II. Hostiæ quoque die (3), quo ipsi apostolorum
principes martyrio sunt coronati, devotissimo affectu
in ecclesia beati Petri apostoli properantes ejus ce-
lebravimus solemnitatem; etenim oportebat ut ejus
qui principatum promeruit adipisci apostolatus, præsens
celebraretur festivitas. Hodie vero doctoris gentium
et totius mundi illuminatoris natalitia colimus. Nam
licet prorsus ambo martyrii bravium sumpserint,
propter confluentis tamen populi frequentiam in illam
diem beati apostoli Pauli festum (4) inerat ratio
transferendi: ut sicut in beati Petri aulam universa
convenit multitudo, ita in ejus coepostoli Ecclesiam (5)
eadem pariter annexa conflueret populi congregatio,
æqualiterque omnibus inesset letandi devotio. Et
ecce plures aut desidiæ (6), aut sæcularibus dediti cu-
ris, ad hanc distulerunt præstantissimi beati Pauli
advenire aulam. Quapropter, fratres charissimi, abji-
cienda est omnis mundana cogitatio (7) et tempora-
lis lucri desideria respuenda, eoque omnes quo va-
losum annis ad celebrandam sanctorum memoriam,
maxime beatorum Petri et Pauli apostolorum princi-
pum natalitio (8) occurrentes. In amorum ecclesie
devote pariter aggregati conveniamus, ut sicut pares
eos honorum infula divina illustravit dignatio, illos
sic habeat in solemnitatibus devotio.

III. Illo enim beatissimus prius quidem Saulus et C
postmodum Paulus, prius inquam persecutor, post-
modum prædicator, Judaicæ crudelitatis infectus sæ-
vitia, nimis ferocitatis adversus Christianos exarde-
scebat insanis. Nam sicut in Actibus apostolorum
continetur, accepta a principibus sacerdotum pote-
state ut si quos cultores (9) Christianæ religionis
invenire potuisset, victos in Jerusalem deduceret,
ibat tremens, magna irreptus sævitia, et subito ce-
lestis radii splendore illustratus ac perterritus audivit
vocem de cælo dicentem sibi: *Saul, Saul, quid me
persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare*
(Act. ix, 4); et protinus cadens in terram oculorum lu-
men amisit. O magnæ pietatis omnipotentis Dei nostri
benignitas! O inestimabilis longanimitatis misericor-
dia! Modicum eum perterritum, ut multipliciter conso- D
laretur.

(1) Cod., *limina*.

(2) Cod., *in eoque*.

(3) *Deest die* in cod.

(4) *Deest festum* in cod.

(5) Cod., *Ecclesia*, et supra *au'a*.

(6) Cod., *desidiis*.

(7) Cod., *omnis mundanæ cogitationis*.

(8) Cod., *natalitia*.

(9) Cod., *eorundem*.

(10) Legitur hic sermo, cum nomine sancti Leonis,
quatuor in codicibus Florentinis, nempe Plut. 20,
cod. 1, p. 211, et Plut. 17 cod. 41, p. 107. Bibl.
Laurent. et in Bibl. vatic. cod. 158, p. 128, b, et
cod. 143, b.

(11) Codd., *solemnitas*, male.

SERMO VI.

De Annuntiatione beate Mariæ virginis (10).

Virginalis hodie solemnitas (11) linguam nostram.
fratres, ad præconium vocat, et in præsentem vitam
qui convenerunt, prætor utilitatis efficitur; et
valde competenter. Castitatis enim mater est (12) et
femine gloria sexus. Propterea quæ in tempore ma-
ter est, semper virgo permanet. O quam concupisci-
bilis congregatio! Ecce enim et terra et mare me-
nera (13) Virgini offerunt. Illud (14) quidem nubibus
dorsum tranquille (15) subternens, imbrem effudit;
hæc gradientium sine impedimento dirigens vestigia,
cælitus munera confert. Gaudet enim naturæ et
mulieres honorantur, atque corrascant humanitas.
Ubi enim abundavit peccatum, superabundavit et gratia
B (Rom. v, 20). Convocavit nos beata Maria, immacu-
lata virginitatis ros (16), rationalis secundi Adam
(17) paradisi, officina unitionis naturarum, solenni-
tas salutaris commutationis, thalamus in quo Ver-
bum desponsatum est carne animatum, naturæ rubus,
quem divini partus ignis combussit. Vere levis (18)
nubes, quæ eum quem (19) cherubim et seraphim
contremiscunt, cum corpore portavit. O cælestis
imber! O purissimum vellus, ex quo Pastor ovium
indutus est! Maria mater et ancilla, virgo et cælestis,
sola Deum et hominem ferens. Fons terribilis, dis-
pensationis tela, in qua ineffabiliter incarnationis
texta est tunica, cui operi (20) quidem superspector Spi-
ritus sanctus est, textrix autem altissimi obumbrans
(21) virtus; vestit autem antiquum Adam indumentum
C florido. Hæc sancta et immaculata caro est. Sed et
radius hujus telæ admirabilis gratia (22) existit; arti-
fex vero quod per obedientiam insiluit, verbum Dei.
Nam quis vidit vel quis audivit quomodo in sacra
sanctæ Virginis vulva incircumscriptus Deus habita-
vit, et quæ cælum non capli, ventræ beate Virginis
cepit (23)? Natus est ex muliere Deus, sed non nu-
dus, et homo non purus. Et quia natus est, veteris
hominis peccatum auferens, portam salutis ostendit.
Ubi enim serpens per inobedientiam venenum effu-
dit, ibi Verbum per obedientiam ingrediens templum
vivificum plasmavit. Unde primus peccati discipulus
Cain emerit, inde generis nostri liberator Christus
sine semine pullulavit. Non erubuit amator omnium
mulieris dolores (24); unde emerat negotiatio quæ age-
D batur. Non coliquinatus est, habitans, quam ipse
sine contumelia condiderat. Si non virgo mansit

(12) Codd. male, *materiam et, deinde gloriam*.

(13) Cod. male, *numera*.

(14) Cod. male, *illum*.

(15) Cod. *xlj*, *tranquilla*.

(16) Codd. mal., *nos*.

(17) Codd. male addunt in; et deinde officium pro
officina.

(18) Cod. male, *levi*.

(19) Codd. male addunt *de*.

(20) Cod. male, *operis*, nisi legas *cujus*.

(21) Codd. male, *et altissimis obumbras*.

(22) Cod. 61 male, *gratiam*.

(23) *Id.*, *concepit*.

(24) Sic; forte *uterum*.

matris, purus homo est qui natus est, et non mirabilis A partus; si autem et post partum virgo permansit, ille ineffabiliter natus est, qui sine prohibitione januis clausis ingressus est, cujus conjunctionem naturarum Thomas exclamavit dicens: *Dominius meus et Deus meus* (Joan. xx, 28). Non erubescas, o homo; ipse natus factus est occasio salutis. Si non ex muliere nasceretur, nequaquam moreretur; si non moreretur carne, nequaquam *per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est diabolum* (Hebr. ii, 14). Non est injuria (1) architecto manere in his quae ipse aedificavit. Nam sicut non (2) coinquinat sigulum lutum renovantem id quod plasmaverat, sic non coinquinat incontaminabilem sacro ex Virginitate ventre procedere. Quam enim dum plasmaret non (3) coinquinatus est, per ipsam transiens non pollutus (4) est. Et ut rus in quo communis libertatis cautio composita est! O ventus (5) in quo contra mortem (6) fabricata sunt arma! O area, in qua naturae agricola Christus, sicut spica, sine semine pullulavit! O templum in (7) quo Deus factus est sacerdos, non naturam commutans; sed eum qui secundum ordinem est Melchisedech miseratus, indutus est: *Verbum enim Dei caro factum est* (Joan., i, 14); etsi Judaei non credunt partum, Deus hominis formam indutus est; etsi pagani detrahunt miraculo incarnationis iudicium manifestum est; propter hoc enim et *Judaeis scandalum, et gentibus stultitiam est* (1 Cor. i, 23). Mysterium resonat, quia ultra rationem est miraculum. Si non Verbum habitasset in utero, nequaquam caro sederet super thronum. Si ideo injuria fuisset in vulvam ingredi, et angelis injuria esset hominibus ministrare. Qui enim est secundum naturam, utpote Deus, impassibilis, propter misericordiam factus est multarum passionum. Nonne ergo ex proventu factus est Deus Christus? Abiit. Propter miserationem, quemadmodum credimus, factus est homo; hominem enim Dei factum praedicamus (8), sed Deum incarnatum confitemur. Propriam ancillam conscripsit matrem, qui secundum essentiali sine matre est, et secundum dispensationem sine patre; si purus homo est, non est sine patre (9), habet enim patrem. Nunc autem idem ipse sine matre ut plasmator, sine patre autem ut plasmatus. Erubescas vel appellatione archangeli, o homo, qui Mariae evangelizavit. Gabriel

dicitur: quid (10) autem interpretatur Gabriel? beatissimae virginis (filius) Deus et homo (11). Ergo quis is (12) qui ab ipso evangelizabatur, Deus erat et homo, praecessit appellatio, ut crederetur dispensatio. Disce causativum praesentis, et glorifica virtutem incarnati, multum in hac re debebat genus humanum, et deficiebat ad debitum. Per Adam omnes (13) peccatum conscripsimus, per quem et servos nos retinebat diabolus instrumenta nostra proferens *tantum scientis corporis* (sic), stabat malus omnium falsarius, concitans contra nos debitum, et postulans ex iudicio (14). Erat igitur necessarium unum e duobus, aut omnibus importari ex iudicio mortem, quia omnes peccaverunt, aut talem dari in compensationem qui totius redemptionis justificatio existeret. Et homo quidem salvari non poterat, subiacebat enim debito (15). Angelus redimere non valebat, deficiebat enim in tali liberatione. Tantum eum, qui sine peccato erat, pro peccatoribus mori oportebat; ipse enim solus relictus est ad mali solutionem. Quid ergo? ipse qui universam naturam mutat, te duxerat ut Deus, et qui in nullo bonitatis deficiebat, advenit ad iudicatis vitam decoratissimam et mortis solutionem certissimam, quia (16) homo sicut et nos. Sermo enim interpretari miraculum non potest. Moritur itaque qui homo factus est, et hoc liberat quod exciderat (17) secundum Paulum dicentem: *In quo habemus redemptionem per sanguinem eius et remissionem peccatorum* (Coloss. i, 14). O stupenda res! talis (18) negotiatus est immortalitatem (19), et ipse enim erat immortalis. Talis enim alter secundum dispensationem nec erat, nec factus est, nec est, nec erit. Solus iste ex Virgine natus est Deus (20) et homo, non solum quae contra poni et apprehensionem afferre (21) possit, habens dignitatem ad multitudinem eorum (22), sed etiam omnibus sententiis supereminentem; in hoc quidem quod filius erat, id quod incommutabile est ad patrem conservans, in hoc autem quod conditor, id quod virtutis est, indeficienter habens; in amore autem miserandi, et quae compassionis sunt, sine ulla publicans dilatione (23). In hoc vero quod sacerdos (24), id quod ad reparationem erat, digna fide afferens, quorum nihil simile inveniet quis in aliquo aut vicinum aliquando. Attende enim ejus in hominibus amorem (25); volun-

(1) Codd. male, *injuriam*.

(2) Deest non in cod. 61 et quidem male. Klein d. inde renovantem, bene contra cod. 1, qui habet renovatum.

(3) Deest iterum non in cod. 61.

(4) Codd. male *polluta*.

(5) Cod. 1, *ventre*.

(6) Codd., *antra montem*, absque sensu.

(7) Deest t in i. cod. 61.

(8) Cod. 1, *factus est praedicamur*.

(9) Codd. *matre*. Hic quaedam videntur deesse; forte addenda essent: *Si Deus est, non est sine matre, habet enim matrem*.

(10) Cod. 1, *quod*.

(11) Codd. habent *Virginis Deum et hominem*. — Gabriel interpretatur *vir Deus*.

(12) Codd. *his*. Cod. 1, *evangelizabatur*.

D (13) Codd. male, *omne*.

(14) Cod. 61 *ex iudicio*, melius quam cod. 1, qui habet *ex iudicium*.

(15) Cod. 1, male, *debitum*.

(16) Codd., *et quid*.

(17) Codd. male, *existerat*, aut *existeret*.

(18) Cod. 1, male, *tali*.

(19) Codd., *immortalitate*.

(20) Deest *Deus* in codd., sed sensu evidenter requiritur.

(21) Deest *afferre* in eo id., quod verbum supplere praesumpsimus quadam divinatione.

(22) Forte *peccatorum sufficientem*.

(23) Cod. 1, male, *dilatationem*.

(24) Cod. 1, *sacerdotum*; Cod. 6, *sacerdotem*.

(25) Cod. 1, *omnibus amore*.

tate adjudicatus est, et se crucifigente (1) eam quæ erat mortem dissolvit, et convertit perimentium (2) se iniquitatem in iniquorum salutem. Hocinis igitur meri salvare posse non erat, etenim ipse indigebat salvari (3), secundum Paulum dicentem : *Omnes enim peccaverunt, et egent gratia (4) Dei (Rom. III, 23)*. A diabolo peccatum ducebat, quia diabolus ei mortem exportabat in magno periculo, eamque circa nos callide subintrudendo, et jam (5) impossibilis erat solutio mortis. Denique qui missi fuerant a cæcis in medico eam accessabant, unde videntes quidem ipsi (6) prophetæ ultra humanam aeternam rem esse, ad cælestem medicam exclamabant. Et hic quidem dicebat : *Domine, inclina cælos tuos et descende (Psal. cxliii, 5)*. Alius : *Sava me, Domine, sava me (Jerem. xvii, 14)*. Alter clamabat : *Excita potentiam tuam et veni, ut tiberes nos (Psal. lxxix, 5)*. Alius dicebat : *Hæu! me, anima, quis porit misericors a terra (Mich. vii, 1, 2)*. Alter : *Si vere Deus habitaris cum hominibus (III Reg. viii, 27)*. Alius : *Cito apprehendit nos misericordia tua, Domine (Psal. lxxviii, 8)*. Item alter : *Deus, in adjutorium meum intende, Domine, ad adjuvandum me festina (Psal. lxxix, 2)*. Alius : *Qui venturus est, venies et non tardabis (Habac. ii, 3)*. Alter : *Erravi sicut ovis qui perierit, requiro servum tuum, Domine (Psal. cxviii, 176)*. Non desepit igitur diu naturæ oppressionem, qui naturaliter existat rex et Deus. Sed venit qui semper aderat et absolvit redemptionem proprio sanguine, ac dedit pro genere humano in compensationem mortis, quod ex Virgine indutus fuerat, corpus, et redemit mandatum ex maledicto legis, de quo clamabat et Paulus : *Christus nos redemit de maledicto legis (Gal. iii, 15)*. Nonium enim natura peccato decepta serviebat. Qui enim redemit nos non porus homo est, o Judæe, sed nec Deus nudus, corpus enim habuit. Omnia hæc si non indutus esset, me non salvasset (8). Sed qui in utero Virginis sententiam tulit, indutus est reum. Ibi terribilis illa facta est commutatio; dans enim se Christus accepit carnem, et idem ipse cum virgine ex virgine; et hic item obumbravit eam, hic autem incarnatus est ex ea; si alter Christus, et alter Deus Verbum, non jam Trinitas, sed quaternitas. Non dirumpas dispensationis unicam, quæ desuper contexta est. Non sis doctor Arrii; impius ille sententiam dividit, tu unitatem non patiaris consuindi. Quis enim apparuit in tenebris et umbra mortis sedentibus. (Isa. ix, 2) homo, et quomodo? quia in tenebris degabant secundum Paulum dicentem : *Qui eripuit nos de potestate tenebrarum (Coloss.*

A i. 13)? Et iterum : *Gratis enim aliquando tenebras (Ephes. v, 8)*. Quis ergo illuxit? David te doceat dicens : *Benedictus qui venit in nomine Domini (Psal. cxvii, 26)*. Quis est iste? die aperite, o David : *Deus Dominus (9) et illuxit nobis (Psal. cxvii, 27)*. Convenerunt naturæ et inconfusa permansit unitas. Venit salvare, sed oportebat ei pati. Nam quomodo ergo poterat utraque homo purus salvare (10) qui non prævalebat; nam et Deus nudus pati non poterat. Ipse existens Deus natura factus est homo, et quod emerat salvabit, quod autem factus est pertulit. Propterea cum synagoga eum spiritus coronasset, sancta Ecclesia priorum dicebat : *Filius Jerusalem, ex-te, et videte coronam qua (11) coronasti eum mater tua (Cant. iii, 11)*. Ipse enim ex spiritus coronam portavit, ut spirituum sententiam dissolveret; ipse in sinu Patris et in ventre Virginis, in ulnis matris et super pectus ventosum; sursum ab angelis adorabatur, et deorsum cum telonibus recumbens. Seraphim non proficiebant, et Pilatus interrogabat (12). Servus percutiebatur, et creatura terrebatur. In cruce constabatur, et in throno erat. In sepulero jacebat et celum tendebat sicut pellem (Psal. ciii, 2). In mortuis reputabatur, et infernis spoliabatur. Deorsum quasi seductorem calumniabatur, et sursum (13) a sanctis gloriificabatur. O stupendum mysterium! vides miracula, et prædico deitatem; aspicio passionem et non abnego humanitatem. Sed Emmanuel natura (14) quidem apparuit ut homo, virgine autem claustrum non dirupit ut Deus, sed sic ex valva egressus est, quomodo per auditum ingressus est. Sic natus est, quomodo conceptus est. Impassibiliter introit, inerrupibiliter egressus est, secundum prophetam Ezechielem dicentem : *Convertit me, inquit, Deus ad viam portæ sanctuarii exterioris, quæ (15) attendit ad Orientem; et hæc clausa erat, et dixit Dominus ad me : Fili (16) hominis, porta ista clausa erit et non aperietur (Ezech. xlii, 1, 2)*. (17) Nullus enim transiit per eam, sed soles Dominus Deus ingreditur et egreditur; et erit porta causa. Ecce approbatio manifesta sanctæ Dei Genitricis et perpetuæ virginis Mariæ. Dissolvatur deinceps omnis contradictio, et sanctarum Scripturarum illuminetur doctrina, ut (18) cælorum regnum obineamus in Christo Jesu Domino nostro, cui est honor et gloria una cum Deo Patre et Spiritu sancto, per nunquam finienda sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VII.

De sancto Dionysio martyre (19).

I. Sanctam atque gloriosam et omni veneratione

(1) Forte crucifigent am.
 (2) Cod. 61, perimentum.
 (3) Codd., salvare.
 (4) Codd., gloriam.
 (5) Codd., etiam.
 (6) Cod. 1, male, ipse.
 (7) Cod. 1, male, omnibus.
 (8) Cod. 1, male, salvet.
 (9) Cod. 61 male, Deus meus.
 (10) Codd. male, salvari.
 (11) Cod. 1, quia; cod. 61, quum.

(12) Cod. 1 male, interrogabant.
 (13) Cod. 1 male, rarum.
 (14) Codd. male, naturam.
 (15) Codd., quem, pessime.
 (16) Cod. 1 male, filius.
 (17) Hæc verba : erat, et dixit Dominus ad me; Fili hominis, porta ista clausa, desunt in cod. 41.
 (18) Cod. 61, et.
 (19) Sermo iste qui certe ad sanctum Leonem non pertinet, cum in eo laudetur sanctus Gregorius, et sancti doctoris gravitati non consentaneus videatur.

colendam beatissimi Patris nostri atque pastoris sanctissimi Dionysii, nobis dilectissimi fratres, hodie festivitatem divina pietas renovare dignata est. Quam non minus credimus in caelestibus praedicari, dum a nobis etiam peccatoribus devote veneratur in terris; nam licet omnium sanctarum solemnitatum Christianorum sit animus participes, nobis tamen proprie ac peculiariter in ducis et Patris nostri festivitatem (1) letandum est, ut ubi praecipuus martyris et pontificis glorificatus est exitus, ibi in die ejus martyrii sit letitiae principatus. Quidquid tamen a nobis ejus impenditur servituti, ad laudem sui nostrique referatur auctoris. Sicut enim ipsa vestra, fratres, pia testator praesentia, intelligitis diei hujus recursum (2) ad communem pertinere laetitiam, dum honorem celebraturi concurritis ad annua festa pastoris; abundantiori namque devotione vos credimus praesentis patroni precibus divinae clementiae appropriare, dum solerti studio ad ejus sanctas vigiliis convenitis (3); namque devotionem vestram ille non deserit, cujus vos reverentia congravit. Vestris (4) nempe, fratres, ut pius pater, sanctis congaudet (5) obsequiis, et in suorum exultat numero filiorum.

II. O veneranda nobis sancti Patris nostri festivitas! O vere beata et magnis laudibus praeferranda solemnitas, de qua Dominum angeli collaudant in castris! Sacerdotum coetus magno resultant honore, et martyrum praedicat (6) chorus victoriae palmam, in qua diu clausa ora reserantur in terris, caecorum redeunt caecata lumina, dum dirae abluuntur maculae (7) peccatorum, et vota cuncto uno assumuntur gesta pluribus. Quamvis etenim, fratres charissimi, anni revoluto circuito, ejus nobis sacrae videantur renovari vigiliae, et Christianis populis per spatia temporum novae sint ac stupendae, sed ad Christi gloriam nobiscum virtutibus quotidianae (8) permanent et laudandae. Quis enim huc aeger (9) adveniens, non sanus abcedet? quis delictorum sarcina praegravatus cum gemitu dixerit esse se roem, et non indulgentiam promeretur? hujus certe, ut credo, diei festivitatem multo ante propheta conspexerat, Domino cum diceret: *Domine, dilexi decorem domus tuae, et locum habitationis gloriae tuae* (Psal. xxv, 8). Et beatissimi Patris nostri condigne sacrum transitum praedicans, et Dominum collaudans aiebat: *Beatus quem elegisti et assumpsisti, Domine, inhabitabit in atriis tuis* (Psal. lxxv, 5).

III. Magnum enim et admirabile, dilectissimi,

A hunc viro dominum post apostolos tribuit divina dignatio, cui cum potentiae suae tribuit potestate, qualis cum eo esset gloria declaravit. Iste omnino, fratres mei, iste est beatus ille et vere praedicandus Christi sacerdos et martyr Dionysius Arcopagita, quem apostolorum Acta commemorant, civis Atheiensium nobili progentis ortus, dialecticis et rhetoricis studiis ab infantia rudimentis instructus, in Dione insula Atticae provinciae genitus. Qui ideo Arcopagita dictus est, eo quod in eodem loco qui arcopagus dicitur liberalibus fuerat litteris eruditus, et eandem sententiam ejusdem gentis non solum didicerat, sed aliorum eruditissimus doctor inerat. Sed adjuvante nos ipsius misericordia qui per prophetam polliceri dignatus est, dicens: *Aperi os tuum et ego adimplebo illud* (Psal. lxxx, 11), et bruti voluit animalis ora laxari, pauca vobis de hujus sancti signis intimandum credidi, (10) quae vestris sine dubio devotis credimus animis placitura. Quaedam etenim in quibusdam Graecis codicibus legendo agnovimus (11), et quaedam relatione nobis virorum sunt nota fidelium.

IV. In Dei nomine Eugippius aristarcus Onesiphoro primicerio salutem. Apices vestrae caritatis (12), Anatolio deferente, suscepimus, in quibus insertum est ut nostrae (13) memoriae nota, vel praeorum vetusta traditione recordata de variis dogmatibus vel sectarum (14) varietate Atheniensium, seu de ritu vel compositione urbis Athenarum (15) vobis rescribere studio litterario curarem. Et inter caetera in scriptis vestris reperimus, qualiter vobis brevi stylo perstringerem (16) quae in ipsa civitate Atheiensium temporibus apostolorum gesta sunt; vel quomodo Paulo apostolo ibidem supervenienti perinanes philosophias et fallaces rerum imaginationes quidam resistunt. Imo etiam expetistis a nobis ut de Simacoe et Apollinaria Chronopagita nec non et de Dionydio (17) Arcopagita qui auditores Pauli apostoli temporibus apud Athenas claruerunt, ut quod de illis scirem vel quali proapia (18) Atheniensium, quaque de stirpe orti sint, vobis luculentius exprimerem. Quod ita secundum imbecillitatem ingenii nostri per transacta retro tempora, traditione vetustatis sicut audire potuimus, vobis (19) per Anatolium, nostrum filium et gerulum vestrarum litterarum, direximus.

V. Athenarum (20) civitas in confinio Thraciae et Lacodaeoniorum posita, situ terrarum montuosa, Ionici maris faucibus interclusa, Aegeo pelago sinistra parte contracta, urbs inclita et antiqua, terrarum

extrahitur ex tribus codd. Florentinis, nempe Plut. 20, col. 1, pag. 258; Plut. 30, cod. 5, p. 262 b; et Bibl. Mugell. cod. 13, p. 222 b.

(1) Sic cod. 13; alii, *festivitatem*.

(2) Id., *cursum*.

(3) Cod. 5, *convenistis*.

(4) Cod. 5, *vestris enim nempe*; cod. 13, *vestri*, male.

(5) Cod. 13, *sancit congaudent*.

(6) Cod. 1 male, *praedicabat*.

(7) Sic cod. 5; alii male, *dira macula*.

(8) Cod. 13, *quotidie*.

(9) Cod. 5, *hic aeger perinde adveniens*.

(10) Cod. 5, *forte quod*.

(11) Id., *cognovimus*.

(12) Cod. 13, *sanctitatis*.

(13) Cod. 1 male, *vestra*.

(14) Sic cod. 5; Cod. 1 male, *secretarum*.

(15) Omnes cod., *Athenas*.

(16) Codd., *perstringissem*. Forte legendum est *depingerem*.

(17) Sic cod. 5. Deest de in aliis.

(18) Sic cod. 5; cod. 1, *qualis proapia*.

(19) Sic te um codd. 5 et 13. Deest *vobis* in cod. 1; cod. 13, supra, *traditionem*.

(20) Codd., *Athenas*.

rum et divitiarum opulentia præ cæteris urbibus pollebat. Hæc posita est in Attica provincia, ubi Cærops et Minander reges gentium claruerunt; ubi Apollo, et Hippocras, et Aristoteles nati sunt, qui toto orbe in ipsis temporibus sapientiæ floribus fulserunt. In hoc tempore (1) Cærops et Minander reges, simulacrorum cultores exstiterunt, idolorum quippe superstitionis religio primitus apud eos reperta emicuit. Quinque etenim regionibus dispersita describitur. Prima regio est quæ Ægæum mare respicit, mons supereminens (2) urbi, ubi Saturni et Priapi aurea simulacra variis celantur illusionibus, quam regionem Chronopagium Græci nuncupant; Chronon etenim Græci Saturnum vocant. Secunda regio Athenarum est quæ respicit contra Chium (3), ubi terribitus miræ magnitudinis ierat, et (4) ubi fauni agrestes homines a pastoribus, diebus constitutolebantur. Tertia regio urbis est Athenarum, quæ respicit portum Neptuni, ubi simulacrum Dianæ et Neptuni Ægæi colebant. Quem locum Popedon pagani appellant; Græci enim Neptunum Popedon dicunt. Quarta regio Atheniensis urbis est, ubi idolum (5) Martis et Herculis simulacrum ponebatur (6), quæ (7) est in colle Tritoniæ: mons in medio ubi bis positus, ubi concursus totius populi, luna renascens, veniebat ad colendum scilicet Martem et Herculem, quos deos fortissimos adorabant; quem locum Græci Ariopagium vocant: Aris enim Græce, Mars Latine dicitur. Quinta regio urbis Atheniensis est quæ respicit ad portam Sichæam, ubi idolum et simulacrum Mercurii positum est, qui locus Ermipagos nominatur; Ermis enim Græce Mercurius dicitur. Hæc urbs maris terræque, silvarum et montium, fluminum et viatorum (8) opulentia præ cæteris urbibus Græciis (9) nobilissima floruit; et quæ tunc caput (10) urbibus cæteris præferabatur modo gentium impetu oppressa et intercepta (11) deprimitur.

VI. Apollo dicitur esse (12) Apollinis cuiusdam nobilissimi Atheniensium principis prosapia derivatus, cujus pater Nicolaus, vir magni ingenii, litterarum studio pollebs civis et inclytus Argolicæ artis magister. Cuius filius Apollo dum inter philosophorum scholas clarus haberetur, et authenticas bibliothecas revolveret, dumque (13) deditus esset philosophiæ et vanis superstitionibus, audivit Paulum apostolum nova et inaudita antea dogmata prædicantem. Qui dum ei

nam, quam Paulus apostolus Athenas edocuit: itaque ergo vanas superstitiones gentium, provolutus pedibus (15) Apostoli, deprecatus est ut ei veram doctrinam et viam salutis ostenderet, sequæ jam Christi non Saturni dicebat (16) esse discipulum.

VII. His ita gestis, cum quadam die Paulus Ariopagum vidisset, beatum Dionysium interrogare coepit quid coleret aut quibus (17) numinibus in tam spatioso et venerabili loco inerviret (18). Cui ait Dionysius: Deos, quos coluerunt patres nostri, quorum virtute et solertia mater terra continetur, hos (19) colimus, et adoramus aras, quæ Martis et Herculis, Mercurii et Priapi nomine et honore sacratæ sunt. Dum vero Paulus singula altaria et simulacra falsorum deorum perustraret, inter alias aras reperit (20) altare unum, in quo erat de oper scriptum: *Deo ignoto* (Act. xvii, 23). Et conversus ad eum Paulus, et ad reliquos qui eum comitabantur, (21) interrogavit illos quis esset deus ille ignotus? Cui respondit inter cæteros Dionysius dicens: Adhuc non est ipse deus demonstratus inter deos: sed est incognitus nobis, et venturo sæculo futurus; et ipse est Deus qui regnabit in celo et in terra, et regnum ipsius non accipiet finem. Interrogans iterum Paulus: Quid vobis videtur? homo erit aut spiritus deorum? Respondentes dixerunt: Quia et verus Deus et verus homo, et ipse renovaturus est mundum; sed adhuc ignotus est hominibus, quia apud deos in celo conversatio est ejus. Paulus dixit: Illum Deum (22) prædico vobis quem incognitum usque nunc habetis. Natus enim de virgine sedet ad dexteram Patris verus Deus et verus homo, per quem omnia facta sunt. *Notus est in Judæa Deus, et in Israel sanctum nomen ejus* (Psal. lxxv, 2). Quem incognitum usque nunc habetis modo cognoscite, quia ipse est solus Deus, et præter illum non est alius Deus, qui vos de morte reduxit ad vitam, qui coelum et terram, homines et angelos in unitate regni sui conjunxit, *Qui vivificat et mortificat* (1 Reg. ii, 6); *qui claudit, et nemo aperit; qui aperit et nemo claudit* (Apo. iii, 7).

VIII. Hæc et alia plurima Paulo prædicante, cum per singula templa prædicaret Christum Dei filium esse, Dionysius veram doctrinam et dogmata salutis accipiens, et nihil esse idola quibus serviebat ac demonia magis quam deos esse recognoscens, Spiritum quoque sanctum et verba vitæ in Pauli doctrina evidenter sentiens, divina gratia instigatus, ad Paulum

(1) Cod. 5, in hoc magnopere tempore.

(2) Cod. 15, supereminet.

(3) Cod. 5, contra trachium.

(4) Deest in cod. 15.

(5) Cod. 4 male, idolorum.

(6) Cod. 5, qua.

(7) Cod. 15, ponebatur.

(8) Sic cod. 15; alii, viectorum opulenta.

(9) Codd., Græce.

(10) Sic cod. 15. Vox caput deest in aliis.

(11) Cod. 5, intercepta.

(12) Sic cod. 15. Deest ab in aliis.

(13) Deest que in cod. 1. 4 et 5, sed habetur in cod.

15. Cod. autem 5 male, deditus erat.

(14) Cod. 5 male, valebat.

(15) Cod. 4 male, provolutus pedibus.

(16) Cod. 15, prædicabat. Cod. 5 præferbat, in quo antea deest particula jam.

(17) Cod. 15 male, quid.

(18) Cod. 5 male, inerviebat.

(19) Deest hos in codd. 4 et 15.

(20) Desiderantur cætera in cod. 5, cui deest pagina una.

(21) Cod. 15, qui cum eo comitabantur.

(22) Deest vox deum in cod. 15.

eorum neprecareur, ut (1) ejus discipulus esse mere-
retur. Cumque die altero iter ageret Paulus, cæcus
quidam oculorum luce privatus, Pauli se postulat vir-
tute sanari. Mox ergo sanctus apostolus, Domini et
magistri sui Jesu Christi (2) in-iator effectus, cru-
cem ejus diu clausis oculis imposuit dicens: Christus
videlicet Dominus et magister noster, qui oculis lu-
tum imposuit cæci nati, et lumen illico accipere me-
ruit, ipse tuis oculis potentia sua lumen restituit.
Tum mirum in modum lumen accipere meruit oculis
cæcus natus, quem (3) his verbis statim adorsus est
dicens Paulus: Vade ad Dionysium, et dic ei, quia
Paulus servus Christi Jesu ad te me misit, ut inemor
sponsionis tuæ ad eum venire non pigriteris, quate-
nus baptismum salutis accipiens, ab omnibus absolvi
possis nexibus delictorum. Mox is qui lumen receperat
obedientia pede verba jubentis implevit, et ad
Dionysium properans, Pauli ei verba per ordinem
nuntiavit. Sed electus jam (4) Domini Dionysius ut
cæcum respexit (5) firmis luminibus incidentem, his
eum verbis allocutus est dicens: Tunc es ille quem cæ-
cum natum euncti cognoverunt a fines? Cui ille re-
spondit: Ego nempe sum, qui cæcus natus sum, cui-
que usque nunc lux mihi vitæ est negata præsentis
(6). Sed ipse Paulus qui tibi ad se venire mandavit,
invocata Jesu Christi magistri sui virtute, sanitatis
mihi lumen indulsit (7). Tunc protinus sorgens ad
beati properat mandati (8) monita Pauli. Quid diu-
tius moror? Confestim credidit, et sacri baptismatis
unda respersus, abnegatis erroribus paganorum, ejus
se tradidit magisteriis imbuedum; ac deinde ipso
Paulo jubente Christi Evangelium prædicavit. Qui de
Thessalonica convertens plures ad viam salutis, ma-
ximam (9) partem illius provincie convertit ad
fidem.

IX. Hunc etiam beatissimum virum sancti Spiritus
ardore succensum (10), cum in cruce mundi Dominus
Judæorum manibus penderet affixus, et sol sui Do-
mini mortem expaveccens, lucis suæ radios in te-
træ noctis mutaret horrorem, et mundi climata tene-
brarum nocte texitisset, dixisse ferunt: Hæc nox,
quam nostris oculis novam descendisse miramur,
totius mundi salutem advenisse monstravit. O vere
sanctum vatem! o vere divina perfusum luce, qui
sic erat beata jam sorte prælectus, ut qui necdum
sacro erat fonte renatus, paganus (11) adhuc membris,
tanti valeret mysterii (12) esse reator. Nam cum tot

pe eum tres libros mirificos scripsisse referunt (13).
Unum qui dicitur *Antihæresicos*, hoc est, contra
omnes hæreses volumen; unum *de Contemptu mundi*
et *novem Ordinibus angelorum*; unum qui, ut aulivi-
mus, Constantinopolitanis scriniis retinetur (14).
Hunc etiam sanctum virum beatus Gregorius in ho-
miliis suis verum et antiquum Patrem omni cum vone-
ratione collaudat.

X. Qualiter autem sub Domitiano Christianorum
persecutore per martyrii gloriam transiit ad supe-
rus, passionis ejus vobis lumen (15) innotuit. Nos au-
tem ex ingenii imbecillitate et segni scientia, non
tam temere quam felici præsumptione, ob amorem
et reverentiam sanctissimi Domini et patroni nostri
vestræ charitati ob ædificationis gratiam breviter hoc
innotuimus, scientes hoc (16) quia si quid vobis ser-
vitudinis impendimus; vestris nos sine dubio apud san-
ctum martyrem precibus adjuvetis. Operæ pretium
et hoc reor, ut inter tanti patroni sacerdotis et mar-
tyris solemnitatem beatorum etiam Rustici et Eleu-
therii memoria recitetur, ut ubi uno die pro Christo
subierunt martyrium, ibi in die eorum martyrii sit
veneratione digna festivitas. Namque cum in omnium
martyrum (17) sanctorum commemoratione lætandum
sit, in horum tamen excellentia martyrum merito
exultantius glorandum est, quos gratia Dei in tan-
tum apicem inter omnia Ecclesiæ membra provexit,
ut eos Christi gratia et electio pares, et labor simi-
les et finis fecisset æquales.

XI. Isti sunt enim viri sancti, patres tui, per quos
tibi, Gallia, Evangelium Christi et gratia salutis
resplenduit, et quæ eras mater erroris, facta es filia
(18) veritatis. Isti sunt sancti tui patres verique pasto-
res, qui te regno (19) cœlesti tradiderunt aptandam,
Quamvis enim multis aucta victoriis jus regni tui
terræ marique distenderis, minus tamen est quod tibi
bellicus labor contulit quam quod christiana pax per
horum pretiosorum martyrum ora (20) subegit. Nam-
que ignorans tuæ dignitatis auctorem, cum cæteris
dominari gentibus videreris, magni nempe subacta
(21) serviebas erroribus. Nam quanto tenacius eras
per diabolum vincata (22), tantum es per eorum pas-
siones mirabilius absoluta. Felix es, Gallia, quæ tan-
tos se tales meruisti suscipere sacerdotes. Felix es,
Parisius, cujus glebæ meruerunt (23) tantorum mar-
tyrum cruore rigari. Ecce trium martyrum gloria

(1) Cod. 13, et.

(2) Deest *Jesu* in cod. 1.

(3) Cod. 1 male, *que*; in cod. autem 13, *quem*.

(4) Deest *jam* in cod. 13.

(5) Sic cod. 13. Deest *respexit* in cod. 1.

(6) Cod. 13 male, *præsentis*.

(7) Idem pessime, *inclusit*.

(8) Codd., *mandatis* absque sensu. Forte *mandatus*.

(9) Hic male ad t. cod. 1 *viam*.

(10) Cod. 13, *accensum*.

(11) Cod. 1, *paganis*.

(12) Id., *ministerium*.

(13) Id., *referuntur*.

(14) Co. 1. 13, *destinetur*.

(15) Sic cod. 13; cod. 1, *volumen*.

(16) Deest *hoc* in cod. 1.

(17) Deest *vox martyrum* in cod. 1.

(18) Cod. 13, minus bene, *discipula*.

(19) Codd. male, *regni*.

(20) Codd., *hora*.

(21) Deest *subacta* in cod. 13.

(22) Idem male, *juncta*.

(23) Sic cod. 13, qui supplet verbum *meruerunt*
quod non legitur in cod. 1.

beata premia ambierunt, et quasi ex miltarum honore gemmarum conserto diademate coronarunt. De quorum prasidio, dilectissimi fratres, nostris (3) ad exemplum patientiae et confirmationis fidei preparatis animis, eorum, in quantum possumus, imitemur exempla, ut illos perveniant merita gregis quo recepit fortitudo pastorum. Nam illud nobis, fratres charissimi, magnopere providendum est ut cum praesentibus martyrum festivitibus honoramur, futuris valeamus sanctis eorum co sortitiis copulari. Ecce, fratres mei, ut aspiciis beatorum martyrum auri gemmarumque opia (3) corpora teguntur, et qui hic pro Christo impiis subulserunt colla felicia, terrarum eos principes pronis adorant (4) cervicibus. Quanta eos illic ergo putatis inter angelorum et archangelorum ehoros gloria sublimari, quando hic eorum beata cadavera tantis honoribus extoluntur.

XII. Hic nos fratres et domini, ut superius diximus, pro tanti diei hujus solemnitate vestris auribus non tam (5) temere quam felici devotione intimare curavimus, scientes quod (6) habet quamvis ignara, para tamen devotio et fidelis dilectio, justae retributionis mercedem, sicut ante et nos exporti sumus, et nostri probaverunt majores. Credimus autem atque confidimus inter omnes labores istius vitae ad obtinendam misericordiam Dei semper nos horum specialium patronorum orationibus adjuvandos, ut quantum propriis peccatis deprimimur, tantem eorum sacris meritis erigamur. Et qui in nostris (7) iniquitatibus maceramus, beatorum Patrum nostrorum martyrum precibus fovemur, ista ipso concedente aeterni Filio Patris, qui cum ipso et Spiritu sancto vivit, dominatur et regnat, nunc et per immortalia saecula saeculorum. Amen.

SERMO VIII.

De Absalom: quomodo patrem suum persequabatur (8).

1. Perdidit Absalom sceleratissimum mentem, perdidit sensum, amisit consilium; insecatur patrem, fugat innocentem; insequitur genitorem, usurpat imperium, potestatem corripit, regnum invadit, non ut cum patre societatem regni iniret, sed ut totum regnum patris sanguine praevideret. Perdidit, inquam, Absalom consilium, dum parricidio (9) mercari cupit imperium; amisit sensum, dum per exitium patris consequi desiderat regnum. Festinat, properat, quaerit innocentem opprimere, reus patre superstiti moriturus. At contra David humilis ac mitis cedit homini (10), per equum fugit, declinat hostem, relinquit affectus ne aut parricidae interitus ei luctum afferret,

aut per equum eius reos alium exulceret. Vanam rem filii fugiendo composcere, desiderat declinando parricidae sevitiis temperare. Sed crudelitas mente concepta tam (11) sedari non potuit, quam immanis savitia ad perficiendum facinus provocavit. O innocentia, quantum apud reos periculi suscipis, quantum molestiam per flagitiosos incurris! David sanctissimos tot demones exercitus quia non reliquit offendit; tot populorum rabiem, quia non laesit, incurrit. Absalom unus est reus et infelix, et universus contra patrem spirat exercitus. Armanter in caedem (12) patris fenestras multorum manus; provocatur in innocentem ulcisci facinus alienum; unius parricidae furor, tot millia insanire compellit; unius dementia demones efficit multos.

II. Offendit enim David filium, quia fratris in eum noluit ulcisci parricidium. Semper enim scelera, dum non resecantur, increasunt, et in augmenta facinorum prosilitur, quoties sedatur (13) impunitate peccatum. Dum enim in Absalom fratris occisi facinus non vindicatur, in parricidium patris recidivum facinus iteratur. Vos, vos, i quam, exercitus insatiosos, admonet, vos affectu pietatis exhortor, cur in alienum facinus irrucitis? Cur parricidae similes ac demones existitis? Deserite, quae, deserite reum, deserite novo supplicio mortituum. Forsitan enim si deseritis, cessabit, quem (14), ut auferet, vester numerus provocavit. Certe solus pereat qui naturae vim debellat, solus concidat qui pietatem patris impagnat. Aut enim cessabit, dum ponit, aut perseverabit et periet. Ego enim doleo reum, doleo impium, doleo novo supplicio mortituum. Quis te in hoc facinus prosilire, parricida tecterrime, decuit? Quis te furor audere tam immane facinus provocavit? Si offendit, pater est, si laesit, genitor, quia imo nec offendit, nec laesit; vincat ferorem pietas, affectus insaniam superet, crudelitatem natura debellet; aut nunquid te pater, quia non laesit, offendit, aut idecirco te offendit, quia non laesit, qui (15) forsitan non offenderet si laesisset. Redde affectus, exhibe pietatem; tibi parcis, dum a patre manus avertis, quem defendere deberes, si quod audes, alterum audentem (16) cognovisses. Ubi jam solatium patres, ubi prasidium genitores invenient, si filios senserint parricidas, aut quando externa tuta sunt, si domestica nobis obsistant. Bestiae et mutae pecudes pietatis iura consorvant, et quibus natura denegat rationem, non tamen denegat pietatem. Innocentem perimere nefas est, patrem occidere scelus, propebatam jugulare facinus inauditum, et ante hoc tempus

(1) Cod. 1 male, *pollens*.

(2) Id. male, *nostris*.

(3) Desideratur verbum *copia* in cod. 1., sed reperitur in cod. 13. Deinde cod. 1 male, *tegnit*.

(4) Male cod. 1, *adorat*.

(5) Codd., *non temere*.

(6) Codd., *qui*. Cod. 5, sermonem iterum habet scriptum ab his verbis *ignara, para*.

(7) Cod., *quid in vestris*.

(8) Hic sermo, qui ob dicendi rationem sancto Leoni non videtur ascribendus, eruitur ex quatuor

codd. Florent. nempe bibl. Laurent. Plat. 91, cod. 41, p. 157; ibid. cod. 42, p. 129; cod. 43, p. 131, et bibl. Stroziana cod. 46, p. 153.

(9) Cod. 41, *parricidio*.

(10) Sic cod. 13; cod. 11, *homo*.

(11) Cod. 42, *tamen*.

(12) Sic cod. 13; cod. 11, male *calum*.

(13) Forte *celatur*.

(14) Codd., *qui*.

(15) Ibidem, *quia*.

(16) Sic cod. 12; cod. 11, *audens*.

mortaliſſibus cunctis ignotum. Sed ceſſa jam ab isto A
 ſcelere, ceſſa; ne ſemper te boni omnes exhorreant.
 ne audaces ex te, quod non noverint, diſcant; ceſſa,
 inquam, ne qui poſt te tantum facinus perpetravit,
 te utatur auctore. Cur mundo novum facinus tra-
 diſ? Cur doces quod pietatis natura non novit? Cur
 ceſſis quod pietas ipſa horreſcit? Cur audes perficere
 quod novo ſupplicio cogatur Dominus vindicare?

III. Interea parricidæ furor non minuitur, non re-
 frenatur; ardeſcit, in pejus immanis accenditur. Cupit
 facinus conceptum implere, deſiderat ſcelus diſ-
 poſitum iſtantiſſime perpetrare. Perpetranti ne-
 ſas (1) tarda ſunt cuncta, feſtinanti ad facinus
 videntur remorari diſpoſita. Cupit parricidium ante
 complere quam agat; feſtinat patrem ante intercipere
 quam occidere; ſui (2) ſanguinem patris, cruorem
 appetit genitoris; timet diſſerre vel modicum, ne
 aut ira remorata deficiat, aut ſoria dilata languſcat,
 diſponitur prope bellum, acies dirigitur, pugna pa-
 ratur, cognatas claſſes in ſemet ardeſcant. Inde par-
 ricida exercitum contra patrom inflammat; hinc Da-
 vid ut pareatur filio abeuntes duces exorat: Parcite,
 inquit, filio meo Abſalom; inde dementia contra ge-
 nitorem inſurgit, hinc clementia, ut parricidæ par-
 catur, expoſcit; inde furor, hinc pietas operatur;
 inde inſania, hinc miſericordia interponitur; inde
 crudelitas, hinc bonitas oſtenditur. Parricida non
 læsus inſanit, David læditur et miteſcit; debellatur
 ab impietate pietas; nec movetur pietas (3) patris,
 nec gladio vincitur, nec terrore mutatur; parricida
 nec ratione frangitur, nec imminente interitu de-
 terretur. Obduratur in poenam, in ſupplicium cogi-
 tur, nec ſalutem jam in aliquo meretur, qui patrem
 ſalute (4) ſpoliare conatur.

IV. Reſpice (5) jam ſceleſtiſſime hoſtis; nefando,
 jam reſpice, parricida. Reſpice, inquam, uſquequa-
 que quaſi in te cuncta converti. Reſpice contra te ab
 ipſa rerum natura pugnari, et quamvis contra te di-
 miltet cœlum, moveatur terra, exercitus pugnet,
 tamen aliud ignotum te et inopinatum ſuſtinet bul-
 lum; aliud tibi jam paratum eſt prælium, quod fu-
 gientem excipiat, perpetrantem interimat, feſtinan-
 tem occidat. Non enim iſti exercitus carnis quos
 conſpicias, quos aut tuus furor contra patrem arma-
 vit, aut patris contra te neceſſitas provocavit, qui
 quamvis digno contra te exerant gladios, vibrent en- D

ſes, lanceas torqueant, ut dolor læſi patris tuo inter-
 itu diluatur, tamen te fugientem arbor excipiet,
 rami interiment, igna ſuſpenderit. Adeſt, inqu m.
 arbor quæ nec patrem, ut tibi parcatur audivit, et
 juſſa Dei implere contendit, nec poteris hoc bellum
 impunitus eradere, qui genitori necem conatus eſ
 irrigare. Igitur commiſſo bello proſternuntur hoſtes,
 adverſi cadunt, inimici vincuntur, nudatur hoſtis,
 deſeritur parricida, jam ſuam in ſuis concipit po-
 nam, jam ſupplicium debitum ſibi ſuorum interitu
 recognoſcit, jam timet, jam formidat, jam proprium
 meditat interitum. Denique animal petit, nulam
 conſcendit, dat ſe in (6) fugam præcipitem, paratam
 prope feſtinat ad arborem, cui traditur, et icetu vio-
 lento immiſſus a ſali (ſic) ſubducto, et ſubter in
 B campis elapſo inſeritur ramis, obligatur lignis, trans-
 fixo gutture colligatus ac pendens. Jam mortuus ab
 omnibus invenitur, quem jam nec cœlum potuit vi-
 vum conſpicere, nec terra ulterius ſuſtinere.

V. O nefandum meritum parricidæ, injuriam patris
 non pugnantis gladius, non hoſtilis manu, non ja-
 culantis icetus defendit, ſed vindicant ligna, ulciſcitur
 arbor, rami defendunt, nec eſt ulla creatura, quæ
 mota non fuerit, cum ipſam Dominum ſenſerit mo-
 veri auctorem. Ideo redeunt cuncti de bello, parricida
 auctore bel i (7) proſtrato, cujus ſanguine acelus di-
 luitur, cujus ſupplicio immanis crudelitas ſepelitur.
 Gaudent omnes, cuncti lætantur, ſolus David plangit
 filium, parricidæ lamentatur interitum. Quid plangi,
 glorioſe pater? Quid lamentatione (8) quaſi Abſalom
 quod auſus eſ comprobari? Quid ſces ſceleſtum,
 quaſi eum perpetrare volueris parricidium. Frangitur
 C gloria victoris exercitus, etiam ſtetur hoſtis interitus,
 nec lætitia eſſe poterit in victoria, dum parricidæ
 plangitur poena. Ille tuus non ſuit filius, qui ſic vio-
 lavit paternos affectus. Ille tuus dici non meruit, qui
 jus patris altissimi violavit. Te non contempſerunt
 exercitus, non duces quibus pro tam ſceleſto manda-
 ſti, ſed illa arbor, illa te ulta eſt, illa defendit, illa
 læſi patris injuriam, quæ te non audierat, vindicavit.
 Defenſio tua ſecuritatem (9) patribus attulit, et par-
 ricidæ audeciam removit, per te Injuria nature
 defenſa eſt, et paterna pietas revocata. Novo enim
 ſupplicio debuit interire, qui ſæculo novum ſcelus
 patris exitium voluit intuliſſe.

(1) Cod. 11 *perpetranti in nefas*; cod. 13 *perpetrante nefas*.

(2) Codd. *sicut*.

(3) Hæc verba deſunt in cod. 11, ſed leguntur in cod. 13.

(4) Illic cod. 11 addit iterum *in aliquo*.

(5) Cod. 13 *reſpice, ... jam reſpice*.

(6) Sic cod. 15, cod. 11 *male in se*.

(7) Cod. 11 *auctori bello*

(8) Sic cod. 12; cod. 11 *lamentantia .. comprobant*.
 Cod. 16 *lamentando*.

(9) Codd. mal. *currit:tem*.

